

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1925

ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ ΕΝ ΤΗ ΓΕΝΙΚῃ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΙ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

ΤΗ 14^ῃ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1926

ΥΠΟ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ Γ. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Κύριοι,

Πρὸ τῆς ἐκθέσεως τῶν πεπραγμένων κατὰ τὸ ἔτος 1925, κατ' ἐπικρατῆσαν ἀγαθὸν καὶ σεβαστὸν ἔθιμον, τὸ Δ. Συμβούλιον προσφέρει πρῶτον εὐλαβῆ τιμὴν πρὸς τοὺς ἀποθανόντας ἐταίρους καὶ συναδέλφους, τοὺς πιστῶς ἀφοσιωθέντας πρὸς τε τὸν σκοπὸν τῆς Ἑταιρείας καὶ πρὸς τὴν θεραπείαν τῆς εὐγενεστάτης ἐπιστήμης.

Ἐκ τῶν ἐπιτίμων ἐταίρων ἀπώλεσεν ἡ Ἑταιρεία τὸν ἐπιφανῆ Γάλλον ἀρχαιολόγον Θεόφιλον **Homolle**, ἐπίτιμον διευθυντὴν τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων καὶ Ἀκαδημαϊκόν. Συνδεθεὶς μετὰ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ὁ Homolle διὰ τῆς ἀνασκαφῆς ἐνδοξοτάτων ἑλληνικῶν τόπων, τῶν Λεμφῶν καὶ τῆς Δήλου, καὶ προαγαγὼν ἐξόχως τό τε ἔργον τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς καὶ τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐπιστήμην καθόλου, οὐδέποτε ἐλησμονήσεν ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ τὴν γῆν, ἣτις ὑπῆρξεν ἡ τροφὸς τῆς δόξης του, πᾶσαν δὲ τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτοῦ ἀπέτισεν ὁ Homolle δι' ἀνυποκρίτου καὶ θερμοτάτης ἀγάπης πρὸς τὴν Νέαν Ἑλλάδα.

Τὴν εὐλικρινῆ ταύτην στοργὴν πρὸς τὴν Ἑλλάδα δὲν περιορίσεν ὁ Homolle εἰς ἀπλᾶς ῥωμαντικὰς ἐκδηλώσεις, ἀλλ' ὑπῆρξε παντὸς ἑλληνικοῦ ζητήματος ἀκαταπόνητος ὑποστηρικτὴς καὶ τῆς φιλελληνικῆς ἐν Γαλλίᾳ κινήσεως πολυτιμότετος ὑφηγητὴς, ἐμψυχῶν καὶ ἐμπνέων τοὺς πάντας πρὸς ἀγαθὴν δρᾶσιν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος. Εἰς τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ Θεοφίλου Homolle ὀφείλεται ἡ ἐν ἔτει

1907 ἴδρυσις τῆς «Ἐνώσεως πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν Ἑλληνικῶν δικαίων» ἐν Γαλλίᾳ, εἶναι δὲ γνωστόν, τίνας σημαντικὰς ὑπηρεσίας προσήνεγκεν εἰς τὸ ἡμέτερον Ἔθνος ἡ Ἐνωσις ἐκείνη καὶ διὰ διαλέξεων καὶ δι' ἄλλων ποικίλων μέσων προαγαγοῦσα τὸν Φιλελληνισμόν παρὰ τῇ Γαλλικῇ κοινῇ γνώμῃ. Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἀντεπροσωπεύθη ἐν τῇ κηδεῖα τοῦ ἐπιφανοῦς ἀνδρὸς διὰ τοῦ παρεπιδημοῦντος τότε ἐν Παρισίοις Γραμματέως αὐτῆς, ὅστις καὶ συλλυπητήρια γράμματα ἀπηύθυνε πρὸς τε τὴν οἰκογένειαν καὶ πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιγραφῶν.

Τὸ πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν μακρὸν συλλυπητήριον ἀνεγνώσθη ἐν δημοσίᾳ συνεδρίᾳ αὐτῆς, ὃ δὲ κόμης Delaborde ἐξέφρασε διὰ θερμοῶν ἐκφράσεων τὰς εὐχαριστίας τῆς Ἀκαδημίας πρὸς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρείαν.

Δεύτερον ἀπώλεσεν ἡ Ἑταιρεία ἐκ τῶν ἐπιτίμων αὐτῆς ἐταίρων τὸν **Hans Pomtow**, ὅστις πολλὰς προσήνεγκεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ ἰδίᾳ τὴν Δελφικὴν ἀρχαιολογίαν ὑπηρεσίας. Αἱ περὶ τὴν Δελφικὴν τοπογραφίαν, ἐπιγραφικὴν καὶ χρονολογίαν ἐργασίαι τοῦ Pomtow εἶναι σπουδαῖαι συμβολαὶ εἰς τὴν ὅλην ἱστορίαν τῶν Δελφῶν, θέλουσι δὲ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἀναγνωρισθῆ ὡς τοιαῦται, οἰαδῆποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ πρόοδος τῶν νεωτέρων ἐπιστημονικῶν γενεῶν.

Βαθειᾶν θλίψιν ἠσθάνθη ἡ Ἑταιρεία καὶ ἐπὶ τῷ πολὺ προώρῳ θανάτῳ τοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Κιέλου καθηγητοῦ τῆς Ἀρχαιολογίας Αὐγούστου **Frickenhau**s

Διατρίψας κατὰ τὸν παρελθόντα χειμῶνα καὶ τὸ ἔαρ ἐν Ἀθήναις, ἔνθα ἤλπιζε νὰ ἀναλάβῃ ἀπὸ τῆς ὑπόουλου νόσου, ἣτις εἶχε κλονίσει σοβαρώτατα τὴν ὑγείαν αὐτοῦ, δὲν προέλαβε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα, ἀλλ' ὑπέκυψε καθ' ὁδὸν εἰς νέαν προσβολὴν τῆς ἀσθενείας.

Ἀφορηθεὶς ἀπὸ ἀρτιωτάτης φιλολογικῆς μορφώσεως ἐπεξετάθη ὁ Frickenhaus εἰς τὴν μελέτην τῆς Ἀρχαιολογίας ἔχων ὡς σπουδαῖα φυσικὰ ἐφόδια τὸν ἀκαταπόνητον αὐτοῦ ζῆλον καὶ τὴν μεγάλην αὐτοῦ οἰκονομίαν συνδεδεμένα πρὸς γενναίαν ψυχὴν.

Τὰς ἐργασίας αὐτοῦ διέκρινε πάντοτε ἡ ὀξύτης τῆς παρατηρήσεως καὶ ἡ πληθώρα τῶν ἐπινοιῶν. Καὶ ἔνθα τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐρεῦνης αὐτοῦ δὲν ἐστοχάζετο τοῦ ὀρθοῦ, ἡ διαδρομὴ τῆς πραγματείας δεικνύει τὴν σφριγῶσαν διάνοιαν, ἣτις κυριαρχεῖ τῆς ὕλης, ἣν ἐξετάζει.

Αἱ τοπογραφικαὶ αὐτοῦ ἐργασίαι ἐν τῇ Ἀργολίδι καὶ ἡ συγκρότησις τῆς ἀρχαιολογικῆς γεωγραφίας τῆς σπουδαιοτάτης ταύτης ἑλληνικῆς χώρας, βασιζομένη ἐπὶ ἀκριβεστάτης μελέτης τῶν τόπων ἐκείνων θὰ χρησιμεύσιν ἐπὶ μακρὸν ὡς ὄδηγὸς πάσης σχετικῆς σπουδῆς.

Σημαντικώταται εἶναι ὡσαύτως αἱ περὶ τῶν Ἀθηναϊκῶν ἀγγείων καὶ ἄλλων μνημείων συγγενῶν ἐργασίαι τοῦ Frickenhaus, δι' ὧν οὗτος σπουδαίως διεφώτισε τὴν γένεσιν τῆς τραγωδίας. Γνωστόταται δὲ εἶναι αἱ μελέται αὐτοῦ περὶ τοῦ Ἀγελάδα, τοῦ Φειδίου καὶ τοῦ Κολώτου ὡς καὶ περὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς σκηνῆς.

Βαθεῖαν ὡσαύτως θλίψιν ἐνεποίησε καὶ ὁ θάνατος τοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Λυῶν καθηγητοῦ τῆς Ἀρχαιολογίας **Herni Lechat** διακεκριμένου ἐρευνητοῦ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς πλαστικῆς.

Σπουδαίας ἰδίᾳ παρέσχε συμβολὰς ὁ Lechat εἰς τὴν μελέτην τῆς προφειδιακῆς Ἀττικῆς πλαστικῆς καὶ μάλιστα τῶν ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Ἀκροπόλεως γλυπτῶν τῆς περιόδου ταύτης. — Ἀλλὰ καὶ μετὰ τῆς Ἐπιδαύρου συνέδεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὁ Lechat δημοσιεύσας μετὰ τοῦ ἀρχιτέκνονος Defrasse διεξοδικὸν ἔργον περιέχον μετ' ἀναπαραστάσεων τῶν μνημείων τῆς Ἐπιδαύρου καὶ γλαφυρὰν αὐτῶν περιγραφὴν. Σημαντικὴ ὡσαύτως εἶναι ἡ διεξοδικὴ αὐτοῦ μελέτη περὶ τοῦ γλύπτου Πυθαγόρου τοῦ Ῥηγίνου ὡς καὶ περὶ τοῦ Φειδίου καὶ τῆς Ἑλληνικῆς πλαστικῆς κατὰ τὸν 5^{ον} π. Χ. αἰῶνα.

Καθ' ὅλου τὸν H. Lechat διακρίνει ἀκριβεστάτη περιγραφὴ καὶ ἀνάλυσις τῶν καλλιτεχνικῶν ἔργων, καὶ μεγίστη σωφροσύνη περὶ τὴν ἔκφρασιν εἰκασιῶν καὶ τολμηρῶν συνδυασμῶν.

Ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἐταίρων αὐτῆς ἀπώλεσεν ἡ Ἐταιρεία τὸν ἐπιφανῆ φιλόλογον **Γρηγόριον Βερναρδάκην**, ὅστις διὰ τε τῶν

φιλολογικῶν αὐτοῦ ἐργασιῶν καὶ διὰ τῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ διδασκαλίας σπουδαίως ὠφέλησε καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν καθόλου ἐπιστήμην.

Ἀπέθανεν ὡσαύτως κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἑταῖρος **Ἐμμανουὴλ Λυκούδης**, ὁ γνωστότατος νομικὸς καὶ γλαφυρότατος λογογράφος.

Ὅσαῦτως ἐξέλιπε καὶ ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἑταῖρος **Μαγιάσης**.

Μετ' εὐγνώμονος καὶ εὐλαβοῦς ἀναμνήσεως κλείοντες τὴν σειρὰν ταύτην τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν, οἵτινες ἀφιέρωσαν τὸν βίον εἰς τὴν θεραπείαν καὶ τὴν προαγωγὴν τῆς ἐπιστήμης, χαιρετίζομεν θερμῶς τοὺς ἐορτάσαντας τὴν ἐξηκονταετηρίδα αὐτῶν ἐπιτίμους ἡμῶν ἑταίρους καὶ διαπρεπεῖς ἀρχαιολόγους τὸν **Walter Amelung**, διευθυντὴν τῆς ἐν Ῥώμῃ Γερμανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς καὶ τὸν **Ferdinand Noack**, καθηγητὴν τῆς Ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου, ἀμφοτέρους διὰ θαυμαστῆς ὄντως ἐργασίας συντελοῦντας εἰς τὴν τελείωσιν τῶν ἀρχαιολογικῶν μελετῶν καὶ εἰς τὴν προπαρασκευὴν ἀξίων μαθητῶν.

Ὅσαῦτως ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία χαιρετίζει εὐχαρίστως τὴν ἐν τῇ Διευθύνσει τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς ἐγκατάστασιν τοῦ κ. **Roussel** κρατίστου ἐπιγραφικοῦ καὶ ἀρχαιολόγου, εὐχεται δὲ ὀλοψύχως, ὅπως ἐξακολουθήσῃ τὴν ἔνδοξον τῆς Σχολῆς δρᾶσιν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ὑπερόχου ἐπιστήμης, εἰς ἣν διάσημοι ἄνδρες παντὸς τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου ἀφιέρωσαν τὴν ζωὴν αὐτῶν, παραδόντες τὴν δᾶδα εἰς τοὺς εὐγενῶς νῦν ἀγωνιζομένους τὸν κάλλιστον τῶν ἀγῶνων, τὸν ἀγῶνα τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀληθείας.

Τοῦ ἀγῶνος τούτου γενναῖος σηματοφόρος ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία ἐξηκολούθησε καὶ κατὰ τὸ 1925 τὸ ἐπιστημονικὸν αὐτῆς ἔργον, τό τε ἀνασκαφικὸν καὶ τὸ δημοσιευτικόν, προσέρχεται δὲ σήμερον, ὅπως κατὰ τὰ νεομισμένα δώση δημοσίᾳ λόγον περὶ τούτου.

1. Ἐν Ἀθήναις ἐξηκολούθησεν ἡ Ἑταιρεία τὰς ἀνασκαφικὰς αὐτῆς ἐργασίας ἐν τῷ Ὑδαίῳ τοῦ Περικλέους διὰ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου κ. Π. Καστριώτου, ἀπεκαλύφθη δὲ διὰ τῆς σκαφῆς τοῦ 1925 ὁλόκληρος ὁ τοῖχος τῆς βορειοδυτικῆς πλευρᾶς τοῦ Ὑδαίου. Ἡ πλευρὰ αὕτη τοῦ Ὑδαίου ἐξηκριβώθη νῦν ὅτι εἶχε μῆκος 67 μέτρων. Ἐπειδὴ δὲ τὸ κτίριον ἦτο, κατὰ τὴν εἰκασίαν τοῦ Doerpfeld, τετράγωνον ἢ πλευρὰ αὕτη παρέχει ἀμέσως καὶ τῶν ἄλλων τὰς διαστάσεις, κατ' ἀκολουθίαν δὲ καὶ τὴν ἔκτασιν τοῦ ὅλου οἰκοδομήματος.

Ὁ βορειοδυτικὸς οὗτος τοῖχος ἐτερματίζετο πλησίον τοῦ ἀνατολικοῦ ἀναλήμματος τοῦ Διονυσιακοῦ Θεάτρου, ἀφιεμένης μεταξὺ τῶν οἰκοδομημάτων στενῆς διόδου πλάτους 0.50 μ. — Ἡ δίοδος αὕτη ἐχρησίμευεν ὡς ὄχετὸς τῶν ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως κατερχομένων ὑδάτων καὶ πρὸς προφύλαξιν τῶν οἰκοδομημάτων ἀπ' αὐτῶν. Ἀνάλογα προφυλακτικὰ κατασκευάσματα παρετηρήθησαν ἤδη καὶ ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς πόλεσι τῆς Μ. Ἀσίας, ἐκ δὲ τῆς μεγάλης ἀστυνομικῆς ἐπιγραφῆς τῆς Περγάμου ἐμάθομεν ὅτι οἱ ὄχετοὶ οὗτοι ἐκαλοῦντο *περιστάσεις*, τὸ δὲ πλάτος αὐτῶν καθορίζετο διὰ νόμου.

Ὁ ἄλλος βορειοδυτικὸς τοῖχος τοῦ Ὑδαίου ἦτο ἐπενδεδυμένος διὰ μαρμαρίνων μεγάλων πλακῶν, αἵτινες διετηρήθησαν καλῶς ὑπὸ τὴν βαθεῖαν ὑπὲρ τὰ 7 μέτρα ἐπίχωσην.

Ὡσαύτως μακρὰν σκαφὴν ἐξετέλεσεν ὁ κ. Καστριώτης παρὰ τὸ πρόπυλον τοῦ Ὑδαίου καὶ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν νεωτέρων οἰκίσκων, ἀπεκάλυψε δὲ μέγα τεῖχος κροκαλοπαγῶν λίθων *breccia*, πάχους 1,50 μ., οὗ τὸ διάκενον ἦτο πεπληρωμένον διὰ μικρῶν λίθων. Περαιτέρω εὐρέθησαν τὰ θεμέλια ἡμικυκλικοῦ κτίσματος, ἴσως ἐξέδρας, κατασκευασμένης διὰ μικρῶν λίθων καὶ ἀσβέστου.

Τὸ στερεὸν ἔδαφος, μέχρις οὗ ἔφθασεν ἡ σκαφή, ἀπεδείχθη κατωφερές, τοῦτο δὲ συμφωνεῖ ἄριστα πρὸς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀνδοκίδου (περὶ τ. μυστ. 38), καθ' ἣν ὁ δοῦλος ὁ ἰδὼν τὰ γινόμενα κατὰ τὴν νύκτα τῶν Ἐρμιοκοπιδῶν διηγείται ὅτι εἶδε τοὺς συνωμότας ἀπὸ τοῦ Ὑδαίου εἰς τὴν ὄρχήστραν τοῦ θεάτρου *καταβαίνοντας*.

Περαιτέρω ἡ σκαφή συνήντησεν ἐφέτος τμήμα τοῦ ὕδραγωγείου τῆς ἐννεακρούνου, ὅπερ κατήρχετο ἀπὸ τῆς ΝΑ γωνίας τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἔφθανε μέχρι τῆς δυτικῆς κλιτύος τῆς Ἀκροπόλεως, ἐνθα ὁ Doerpfeld ἀνεῦρε τὴν ἐννεάκρουνον.

2. Δευτέρα ἐν Ἀθήναις ἐργασία ἐγένετο κατὰ τὴν νοτιοδυτικὴν γωνίαν τοῦ **Διονυσιακοῦ θεάτρου** διὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Γουλιέλμου Doerpfeld, σκοπὸς δὲ ταύτης ἦτο ἡ ἐξακριβώσις τῆς ἡλικίας τῶν διαφόρων τοίχων τοῦ μέρους ἐκείνου τοῦ θεάτρου. Ὁ κ. Doerpfeld εἶναι, ὡς γνωστόν, ὁ πρῶτος μελετήσας ἀκριβέστατα καὶ δημιουργήσας τὴν οἰκοδομικὴν ἱστορίαν τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου. Διὰ τοῦτο δὲ ἡ Ἑταιρεία προθυμότερα ἀπεδέξατο τὴν συνεργασίαν αὐτοῦ. Ἡ ἐργασία αὕτη ἦτο πρὸς τούτοις πολύτιμον συμπλήρωμα τῆς πρὸς Α τοῦ θεάτρου ἐκτελουμένης ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας ἀνασκαφῆς τοῦ Ὠδείου.

Ἐν τῷ Διονυσιακῷ θεάτρῳ διακρίνονται, ὡς ἐδίδαξεν ὁ Doerpfeld, ἕξ οἰκοδομικαὶ περίοδοι: 1^η ἡ τοῦ Πεισιστράτου κατὰ τὸν 6^{ον} αἰῶνα, 2^α ἡ τοῦ Περικλέους κατὰ τὸν 5^{ον} αἰῶνα. 3^η ἡ τοῦ Λυκούργου κατὰ τὸν 4^{ον}. 4^η ἡ τοῦ Σύλλα πιθανῶς κατὰ τὸν 1^{ον} π. Χ. αἰῶνα, 5^η ἡ τοῦ Νέρωνος κατὰ τὸν 1^{ον} μ. Χ. αἰῶνα καὶ 6^η ἡ τοῦ ἄρχοντος Φαίδρου ἐν τῷ 3^ῳ μετὰ Χ. αἰῶνι. Ὅτι κατὰ τὰς διαφόρους ταύτας περιόδους οὔτε τὸ σχῆμα οὔτε αἱ λεπτομέρειαι τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου ἦσαν ὅμοιαι εἶχε καὶ πρότερον ἐξακριβωθῆ κατὰ τὰ κυριώτατα σημεῖα, ἀλλὰ δὲν ἦτο πάντων τῶν διαφαινομένων τοίχων καὶ οἰκοδομικῶν λειψάνων ἐντελῶς σαφῆς ἡ σημασία καὶ ἡ πρὸς ἀλλήλους σχέσις. Ἡ κατὰ τὸ 1925 γενομένη ἔρευνα ἐκύρωσε τὴν προτέραν γνώμην ὅτι τὸ κοῦλον τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου, ὡς ἔχει σήμερον, ἐκτίσθη ἐν τῷ 4^ῳ αἰῶνι π. Χ. ὑπὸ τοῦ Λυκούργου. Ἐδίδαξε περαιτέρω ἡ ἔρευνα ὅτι πρὸ τοῦ Λυκούργου ὑφίστατο ἄλλο θέατρον, ὅπερ ἤρξατο οἰκοδομῶν ὁ Περικλῆς. Τὸ πρότερον τοῦτο θέατρον δὲν γινώσκομεν νῦν μέχρι τίνος σημείου ἐξετελέσθη. Εἶναι ὅμως βέβαιον ὅτι τὸ θέατρον τοῦτο δὲν εἶχεν ἀκόμη λιθίνην σκηνήν, διότι ἐν τῷ 5^ῳ αἰῶνι ἡ σκηνὴ ἦτο ξυλίνη.

Τοῦτο δὲ ἐμφαίνεται ἐκ τῶν σφζομένων μεγάλων ὀπῶν, αἵτινες ἐχρησίμευον πρὸς εἰσοδογὴν τῶν μεγάλων δοκῶν τοῦ σκελετοῦ τῆς ξυλίνης σκηνῆς. Κατὰ τὸν 4^{ον} αἰῶνα, ὅτε ὁ Λυκοῦργος κατεσκεύασε λιθίνην σκηνὴν καὶ προσέθηκεν ἐκατέρωθεν *παρασκήνια*, ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ σμικρύνῃ τὸ κοῖλον κατὰ τὰς παρόδους, ἵνα ἐκλίπη ἢ ἐκ τῆς προσθήκης τῶν παρασκηνίων δημιουργηθεῖσα κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα δυσχωρία καὶ ἀνοιχθῶσι πάλιν πόροδοι.

Τὸ θέατρον τοῦ Περικλέους μετὰ τοῦ Ὀδείου καὶ τοῦ νεωτέρου ναοῦ τοῦ Διονύσου, οὗ τὸ ἄγαλμα γινώσκομεν ὅτι ἐποίησεν ὁ μέγας καλλιτέχνης τοῦ 5^{ου} αἰῶνος Ἀλκαμένης — ἀνήκουσι πάντα εἰς ἓν μέγα καλλιτεχνικὸν συγκρότημα, ὅπερ κατὰ πᾶσαν βεβαιότητα συνέλαβεν ὁ Περικλῆς μετὰ τῶν συνεργαζομένων αὐτῷ καλλιτεχνῶν, μεθ' ὧν ἐσχέδιασε καὶ ἐξετέλεσε καὶ τὰ νέα ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως μνημεῖα.

Περαιτέρω ἢ ἀνασκαφὴ αὕτη ἔφερεν εἰς πλήρες φῶς καὶ λείψανα ἄλλου ἔτι ἀρχαιότερου θεάτρου, τὰ ὅποια ἦσαν μὲν καὶ πρότερον ὄρατά, ἀλλὰ δὲν εἶχον ἀκριβῶς ἐρευνηθῆ. Τὰ λείψανα ταῦτα εἶναι μέρος τῆς ἀρχαιοτάτης ὀρχήστρας, κατεσκευασμένης ἐκ πολυγώνων τιτανολίθων καὶ ἀνηκούσης πιθανώτατα εἰς ἄλλην μεγάλην οἰκοδομικὴν περίοδον τοῦ 6^{ου} π. Χ. αἰῶνος, ὅτε ὁ μεγαλεπήβολος Πεισίστρατος ἔκτισεν αὐτὴν παρὰ τὸ Διονυσιακὸν τέμενος.

Ἄλλους τινὰς τοίχους συγχρόνους τῇ ὀρχήστρᾳ ταύτῃ καὶ δύο παχεῖς τετραγωνικοὺς στύλους συνδέει ὁ κ. Dœrpfeld πιθανώτατα πρὸς τὸ ἀρχαιότατον Διονυσιακὸν θέατρον καὶ ἐρμηνεύει αὐτοὺς ἢ ὡς θεμέλια τοῦ ξυλίνου θεάτρου, τῶν περιμήμων *ἰσρίων*, τὰ ὅποια ἀρχομένου τοῦ 5^{ου} αἰῶνος κατέρρευσαν, ἢ ὡς στηρίγματα τοῦ μονιμωτέρου ξυλίνου θεάτρου τοῦ κατασκευασθέντος μετὰ τὴν κατάρρευσιν ἐκείνην.

Σημαντικὸν ἄρα πόρισμα τῆς σκαφῆς ταύτης τοῦ 1925 εἶναι πλὴν τῶν ἄλλων καὶ τὸ περὶ τοῦ θεάτρου τοῦ Περικλέους ἐξαχθέν, ὅπερ εἶχε προχωρήσει εἰς ἱκανὸν ὕψος, ὅτε ὁ Λυκοῦργος διὰ τὴν νέαν διαμόρφωσιν τῆς σκηνῆς καὶ τῶν παρασκηνίων ἠναγκάσθη νὰ κατεδαφίσῃ τὸ νότιον ἀντέρεισμα τοῦ κοίλου καὶ νὰ μεταθέσῃ αὐτὸ

2-3 μέτρα βορειότερον. Ἡ μικρὰ αὕτη σκαφή δεικνύει πόσον διδακτικά δύνανται νὰ ἀποβῶσι καὶ τὰ κατὰ τὸ φαινόμενον μάλιστα ἄσημα καὶ ἄθλια τοιχάρια, ὅταν τύχῃσι τῆς ὀφειλομένης ἐρμηνείας. Ἐν τῇ σκαφῇ τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου ἔχομεν καὶ νέον παράδειγμα τῆς ἀριστοτεχνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἐρμηνείας.

3^η ἐργασία τῆς Ἐταιρείας ἐγένετο ἐν τῷ παρὰ τὸν Ὁρωπὸν Ἀμφιαρείῳ διὰ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου κ. Λεονάρδου, ὅστις ἀφιέρωσε μακροτάτην ἐργασίαν πρὸς ἀποκάλυψιν τοῦ τόπου.

Καὶ κατὰ τὸ 1925 ὁ κ. Λεονάρδος ἔσκαψεν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς καὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ χειμάρρου καὶ προπαρεσκεύασε μέγα μέρος τοῦ ὅλου χώρου δι' ἀνακαθάρασεως πρὸς ἐπικειμένην σχεδιογράφησιν καὶ φωτογράφησιν τοῦ Ἀμφιαρείου καὶ ἐξηκολούθησε νὰ συντάσῃ τὸν ἀπολογισμὸν τῆς μακρᾶς καὶ ὀφελιμοτάτης ταύτης ἀνασκαφῆς, ἣτις θέλει ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ δημοσιευθῆ ὑπὸ τοῦ κ. Λεονάρδου ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Ἀρχαιολογ. Ἐταιρείας.

Ἐκ τῆς ἐφετινῆς σκαφικῆς ἐρεῦνης τοῦ κ. Λεονάρδου ἐν τῷ ἄρτι ἀγορασθέντι ἀγρῷ Λούπη προέρχοντα τέσσαρα μεγάλα δωμάτια οἰκοδομήματος ἐκ πωρολίθων μετ' ἐπιχρίσματος ἀσβέστου.

4^η ἀνασκαφὴ ἐγένετο ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἐν Φεραῖς τῆς Θεσσαλίας ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Διὸς Θανλίου διὰ τοῦ Ἐφόρου κ. Ἀρβανιτοπούλου, συμμετεχούσης πρὸς μελέτην τῶν ἀρχιτεκτονικῶν εὐρημάτων καὶ τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς διὰ τοῦ Ἐταίρου αὐτῆς κ. Béquignon.

Κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν ταύτην τοῦ 1925 ἐντὸς τοῦ ναοῦ καὶ εἰς ἱκανὸν βάθος εὐρέθησαν τάφοι τῆς προΐμου γεωμετρικῆς περιόδου, ἀμελέστατα πεποτημένοι ἐκ πλακῶν ἀκατεργάστων τιτανολίθου καὶ περιέχοντες ἐκτὸς τῶν νεκρῶν καὶ ἐλάχιστα μικρὰ ἀγγεῖα μετὰ κυκλικῶν γραπτῶν ζωνῶν, ὡσαύτως δὲ καὶ τεμάχια τινα σιδηρᾶ. Οἱ τάφοι ἀνήκουσι κατὰ τὸν ἀνασκάψαντα εἰς τοὺς ἀπὸ 900-800 π. Χ. χρόνους.

Ἐκτὸς τοῦ ναοῦ καὶ πρὸ τοῦ στερεοβάτου τῆς Ν-Α γωνίας εὐρέθησαν ὀλίγα μὲν, ἀλλὰ πλουσίως βεβαμ. τμήματα μυκηναϊκῶν ἀγγείων καὶ πηλίνων ἀγαλματίων.

Ἐκ τῶν εὐρημάτων τούτων ἐκφαίνεται ὅτι ὁ ναὸς τοῦ 5^{ου} αἰῶνος, ὅστις διεδέχθη ἄλλον τοῦ 6^{ου} αἰῶνος, εὐρίσκειτο ἐπὶ τεμένους ἱεροῦ παλαιότητος ἐποχῆς καὶ ἐπὶ νεκροπόλεως γεωμετρικῆς. Σημειωτέον ὅτι ἀπαντῶσι δύο τρόποι ἐνταφιασμοῦ, ὁ τῆς ἀπλῆς ταφῆς καὶ ὁ τῆς ἀτελοῦς καύσεως.

Ὡς πρὸς τὰ οἰκοδομήματα τὰ εὐρήματα μαρτυροῦσι περὶ τριῶν ναῶν.

α) Εἰς ἀρχαιότατος ναῖσκος τῶν χρόνων 700-650 π. Χ. εἰκάζεται ἐξ ἑνὸς τεμαχίου δωρικοῦ κιονοκράνου ἐντελῶς πρωτογενοῦς, φαίνεται δ' ὅτι ὁ ναῖσκος οὗτος ἦτο ξύλινος καὶ πλίνθινος, εἰς αὐτὸν δὲ ἀνήκουσι καὶ τὰ ἄφθονα χαλκᾶ εὐρήματα, ἅτινα ἐγένοντο ἐκεῖ καὶ ἀπόκεινται νῦν ἐν τῷ Ἀρχαιολογικῷ μουσεῖῳ τῶν Ἀθηνῶν.

β) Ὁ δεύτερος περὶ τὸ 550 ἰδρυθεὶς ἀρχαῖκός ναὸς συνάγεται ἐκ τῶν δωρικῶν ἀύλακωτῶν κίωνων, οἵτινες ἔχουσι κτισθῆ ἐν τῷ στερεοβάτῃ τοῦ νεωτέρου ναοῦ, καὶ ἐξ ἄλλων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν καὶ κιονοκράνων μετὰ γλυπτῶν κοσμημάτων εὐρεθέντων ἐκεῖ.—Εἰς τὸν ναὸν τοῦτον ἀνήκουσι πῆλινα ἀρχαῖκὰ ἀγάλματα, ποικίλων τύπων, γυναικεῖα. Χαλκᾶ ἀφιερῶματα τῆς περιόδου ταύτης ἐλπίζονται νὰ εὐρεθῶσι κατὰ τὴν προσεχῆ ἐπανάληψιν.

γ) Τρίτος εἶναι ὁ μέγας ναὸς τῶν περὶ τὸ 425 π. Χ. χρόνων, τοῦ ὁποίου σφύζεται ὀλόκληρος ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ μετὰ τοῦ πρώτου καὶ ἐν μέρει τοῦ δευτέρου ἀναβαθμοῦ, ἐλλείποντος τοῦ τρίτου τοῦ καὶ στυλοβάτου. Ἀλλαχοῦ σφύζονται τὰ θεμέλια ἐξ ἐγχωρίου πωρολίθου.

Σημαντικοὶ διὰ τὴν ἱστορικὴν ἐρμηνείαν τοῦ τόπου εἶναι πρὸς τούτοις δύο μεγάλοι βόθροι ἦτοι λάκκοι πλήρεις ἀναθημάτων.

Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ ἀρχαιοτάτου ναῖσκου ὑπὸ πυρκαϊᾶς οἱ Φεραῖοι ἐπιθυμοῦντες νὰ κατασκευάσωσι νέον καὶ λαμπρότερον καὶ μεῖζονα ναόν, ἠναγκάσθησαν νὰ κατασκευάσωσι ἐκτεταμένον ἐπίπεδον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ χώρου, τοῦτο μὲν χρησιμοποιοῦντες τὸ

ὑφιστάμενον στερεὸν ἔδαφος, τοῦτο δὲ διὰ προσχώσεως τοῦ ἐπικλινούσ τοῦ τόπου ἰσοπεδοῦντες καὶ εὐρύνοντες τὸ οἰκοδομητέον γήπεδον. Ἡ γόμωσις τοῦ κενοῦ ἐγένετο διὰ τε τῶν λειψάνων τοῦ ἀρχαιοτάτου ναΐσκου καὶ διὰ τῶν ἐξ ἐκείνου προερχομένων ποικίλων χαλκῶν καὶ ἄλλων ἀναθημάτων.

Περαιτέρω τοῦ λάκκου τούτου ὑπάρχει δεύτερος βαθύτερος, πλήρης καὶ αὐτὸς ὁμοίων ἀναθημάτων ἐκ τοῦ αὐτοῦ ναΐσκου συσσωρευθέντων ἐκεῖ.

Ἐὰν παραιτέρω εὐρεθῇ καὶ τρίτος βόθρος περιέχων τὰ ἀπορρίμματα τοῦ ἀρχαϊκοῦ ναοῦ, τότε τὸ κέρδος τῆς ἀνασκαφῆς θὰ εἶναι μέγα.

Ἐκ τῶν κινητῶν εὐρημάτων τῆς σημαντικῆς ταύτης ἀνασκαφῆς κατὰ τὸ ἔτος 1925 μνημονεύομεν χαλκᾶς πόρπας, περόνας, ζφάρια, φιάλας καὶ ὄστρακα ποικίλων ἀγγείων γεωμετρικῶν, κορινθιακῶν καὶ ἀρχαϊκᾶ μελανομόρφου καὶ ἐρυθρομόρφου ῥυθμοῦ.

Ἄξια μνείας εἶναι καὶ εὗρεσις τεμαχίου βάρθρου ἀγάλματος φέροντος τὴν ἀβαθῆ ἐπιγραφὴν — ΟΝΜΕΠΟΙΕ, τὴν ὅποιαν ὁ ἀνασκάπτων συνεπλήρωσε τὸ πρῶτον μὲν **Μύρον μ' ἐποίησεν**, εἶτα δὲ ὀριστικώτερον **Στρογγυλίον μ' ἐποίησεν**. Οἱ χρόνοι τῆς ἐπιγραφῆς κείνται ἐντὸς τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ 5^{ου} π. Χ. αἰῶνος.

Ἐκ πάντων τῶν εὐρημάτων τοῦ ἔτους τούτου ἐν συνδυασμῶ καὶ πρὸς τὰ τῶν προηγουμένων ἐτῶν, εἶναι προφανὲς τὸ συμπέρασμα περὶ τῆς ἰδίας σημασίας τῆς ἐργασίας ταύτης καὶ περὶ τῶν μεγάλων ἐλπίδων, τὰς ὁποίας δικαιούμεθα νὰ στηρίζωμεν ἐπ' αὐτήν.

5^η ἐργασία ἐγένετο ὑπὸ τῆς Ἐταιρείας ἐν **Ν. Ἀγχιάλῳ** διὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Γ. Σωτηρίου.

Κατὰ τὴν ἐπανάληψιν τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης ὁ κ. Σωτηρίου ἐξηκολούθησε τὴν ἔρευναν ἐν τῇ πέρυσιν ἀνακαλυφθεῖσῃ μεγάλῃ χριστιανικῇ βασιλικῇ.

Σκοπὸς τῆς ἐργασίας ἦτο ἐφέτος ἀποκλειστικῶς ἡ ἀποχωμάτωσις τοῦ *αἰθρίου* τῆς ἐκκλησίας.

Ἡ ἔρευνα ἔφερεν εἰς φῶς μέρος τοῦ οἰκοδομήματος ἰδιόρρυθμον καὶ πρωτότυπον. Πρὸ τοῦ νάρθηκος ἐκτείνεται τετράγωνον κτίσμα (20×20 μ.), ὃπερ ἔχει ἐν τῷ μέσῳ περιστύλιον σχηματίζον τοξοειδῆ τὴν δυτικὴν πλευράν. Τὸ περιστύλιον ἔχει 14 κίονας καὶ κατὰ τὸ μέσον τῆς ἀνατολικῆς αὐτοῦ πλευρᾶς τὴν *φιάλην*, ἣτοι κατασκευάσμα κτιστὸν περιέχον ὕδωρ πρὸς χειρονηψίαν, ἁγιασμὸν κ.τ.τ. Ὁ τύπος τῆς φιάλης ταύτης εἶναι ἐντελῶς ἰδιάζων καὶ διάφορος τῶν φιαλῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Θεσσαλονίκης.

Τὸ σχῆμα τοῦ περιστυλίου ἀκολουθεῖ κατὰ τὴν δυτικὴν πλευράν καὶ ὁ τοῖχος τοῦ αἵθριου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀνοίγονται τρεῖς θύραι. Ἐκατέρωθεν τοῦ αἵθριου ὑπάρχουσι πιθανώτατα δύο πύργοι, ὅπως καὶ ἐν ταῖς βασιλικαῖς τῆς Συρίας.

Πρὸ τοῦ αἵθριου ἔκειτο πιθανῶς ἐν συνεχείᾳ τὸ *βαπτιστήριον* τοῦ ναοῦ. Ἐκ τούτου δὲ εἶναι προφανές ὅτι δὲν πρόκειται περὶ μεμονωμένης τινὸς ἐκκλησίας, ἀλλὰ περὶ συμπλέγματος οἰκοδομημάτων περὶ τὸν ναὸν κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν διασωθεισῶν παλαιῶν ἀπεικονίσεων τοῦ ἁγίου Πέτρου τῆς Ῥώμης καὶ ἄλλων μεγάλων μνημείων τῆς Ἀνατολῆς.

Ἐκ τῶν διαφόρων εὐρημάτων τῆς ἐφετινῆς ἐργασίας ὁ κ. Σωτηρίου ἐξαίρει κορμούς κίωνων, κιονόκρανα, ἐπιθήματα, γεῖσα, περιθυσώματα, τμήματα θωρακίων κ. ἄ. μετὰ χαρακτηριστικῆς τοῦ 5^{ου} μετὰ Χρ. αἰῶνος διακοσμίσεως.

Καὶ ἐφέτος παρατηρήθησαν τὰ ἔχνη πυρκαϊᾶς καὶ ἄλλης βιαίας καταστροφῆς τοῦ ναοῦ ὑπὸ βαρβαρικῆς πιθανώτατα ἐπιδρομῆς τῶν μετὰ τὸν Ἰουστινιανὸν χρόνων.

6^η ἀνασκαφὴ τῆς Ἐταιρείας εἶναι ἡ διὰ τοῦ Ἐφόρου κ. Κυπαρίσση ἐκτελεσθεῖσα ἐν **Κάτω Γουμενίτση** τῶν Καλαβρυτών.

Σκοπὸς τῆς ἐργασίας ταύτης ἦτο ἡ ἐξερεύνησις ἐκτεταμένου Μυκηναϊκοῦ νεκροταφείου περιέχοντος πολλοὺς τάφους λαξευτοὺς ἐντὸς τοῦ περιβάλλοντος τὸν τόπον ἐκεῖνον συστήματος λόφων καὶ ὑψωμάτων ἐξ ἀσβεστοβριδοῦς ψαμμίτου λίθου.

Οἱ τάφοι εἶναι σπηλαιώδεις, ἐνιαχοῦ δὲ ἔνεκα τῆς ἰσοπεδώσεως τῆς κορυφῆς τῶν λόφων, ὁ οὐρανὸς τῶν τάφων λεπτυνθεὶς κατέπεσε καὶ ἐσχηματίσθησαν ἤδη πρὸ πολλοῦ λάκκοι, εἰς τοὺς ὁποίους κατέφευγον διωκόμενοι οἱ Ἕλληνες κατὰ τὴν μεγάλην ἐπανάστασιν τοῦ 1821.

Οἱ θαλαμοειδεῖς ἢ σπηλαιώδεις οὗτοι τάφοι ἔχουσιν ἴδιον λαξευτὸν δρόμον ἕκαστος καὶ λαξευτὴν θυρίδα κατὰ τὰ καὶ ἄλλοθεν γνωστὰ παραδείγματα.

Ἐξηρουνήθησαν δὲ κατὰ τὸ 1925 ὑπὸ τοῦ κ. Κυπαρίσση δέκα κατὰ σειρὰν παράλληλοι τάφοι, ὧν οἱ ὀκτὼ ἦσαν ἀθικτοί. Οἱ δρόμοι αὐτῶν ἔχουσι μῆκος ποικίλον μεταξὺ τριῶν καὶ ἑπτὰ μέτρων, τὸ δὲ ἐσωτερικὸν τῶν σπηλαίων ἔχει διάμετρον 3 ἕως 5 μέτρων καὶ ὕψος 2 ἕως 3 μέτρων. Αἱ θυρίδες εἶναι σχετικῶς μικραὶ ἔχουσαι ὕψος περίπου 1 μέτρου. Οἱ σκελετοὶ τῶν νεκρῶν εὐρέθησαν ἀδιτάρακτοι εἰς θέσιν πλαγίως ὀκλάζοντος.

Ἀγγεῖα ἀπαντῶσι τρίωτα λεβήτια, κρατηρίσκοι, μόνωτα κύπελλα, εἰς εὐμεγέθους ἀμφορεῦς, ἐν τυφλόστομον ἀμφορείδιον.

Σκεύη ἄλλα εὐρέθησαν δύο λίθινα διάτρητα ἐργαλεῖα ἐν σχήματι πελέκεως, αἰχμαὶ δοράτων χαλκαῖ, χαλκαῖ λεπίδες μαχαιριῶν, σφονδύλια ἐκ στεατίτου καὶ ἐξ ὀπτῆς γῆς, χάνδραι ἐξ ὑαλώδους μάζης καὶ ἐξ ἀγάλτου τοῦ συνήθους μυκηναϊκοῦ τύπου.

Ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἀγγείων τούτων καὶ τῆς διακοσμίσεως αὐτῶν γνωστῆς ἐξ ἄλλων ὁμοειδῶν μυκηναϊκῶν νεκροταφείων, συμπεραίνει ὁ κ. Κυπαρίσσης ὅτι τὸ νεκροταφεῖον ἀνήκει εἰς τοὺς περὶ τὸ 1100 π. Χ. χρόνους. Πλησίον δὲν ἀνευρέθησαν ἀκόμη ἔχνη συνοικισμοῦ ἢ ἀκροπόλεως.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει μετὰ τὴν Ἀγραπιδιὰν καὶ τὸ Λόπεσι εἶναι ἀξία προσοχῆς ἡ εὐρεσις καὶ τοῦ μυκηναϊκοῦ τούτου νεκροταφείου, δι' οὗ ἀποδεικνύεται ἡ εὐρεῖα διάδοσις τοῦ μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ ἐν Ἀχαΐᾳ.

7^η ἀνασκαφὴ εἶναι ἡ ἀπὸ ἐτῶν ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας ἐν τῇ Ἱερῶ Ἐπιδαύρῳ ἐκτελουμένη διὰ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Π. Καββαδία.

Κατὰ τὸ 1925 ὁ κ. Καββαδίας εἰργάσθη πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἀποκαλύψεως τῶν μεγάλων καὶ πολυπλόκων Ῥωμαϊκῶν θερμῶν καὶ δὴ καὶ τῆς τρίτης ἐξ αὐτῶν. Τὸ βαλανεῖον τοῦτο κεῖται ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς βορειανατολικῆς γωνίας τοῦ ὄλου Ἱεροῦ καὶ εἶναι ἐκτισμένον ἐπὶ μεγάλης ἑλληνικῶν χρόνων Στοᾶς, κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, καθ' ὃν καὶ αἱ δύο πρῶται θέρμαι. Παρέχει καὶ τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο πλήρη εἰκόνα τῶν ἐν Ἑλλάδι Ῥωμαϊκῶν Βαλανείων μετὰ θαυμαστοῦ συστήματος ὑποκαύστων ἢ θερμοαγωγῶν, μετὰ πολυτελῶν πλακοστρώτων δαπέδων καὶ ἄλλης πλουσίας ἀρχιτεκτονικῆς διακοσμίσεως, ψηφιδωτῶν καὶ ὀρθομαρμαρώσεως.

Προχωρήσασα πρὸς νότον ἡ σκαφή ἔδειξεν ὅτι αἱ θέρμαι αὗται συνέχονται μετ' ἄλλων κτισμάτων δεξαμενῶν, ὑδραγωγείων καὶ κρήνης, εἰς ἃ κατέρρεον τὰ ὕδατα τοῦ Ἀραχναίου ὄρους καὶ διωχετεύοντο εἴτα ἀνὰ τὸ Ἱερόν.

Ἐκ τῶν κτισμάτων τούτων τὸ ἀξιολογώτατον εἶναι ἡ Κρήνη, ἣτις ἐτροφοδοτεῖτο παρὰ τριῶν δεξαμενῶν, μιᾶς ἑλληνικῆς, ἄλλης τῶν ὑστάτων μετ' Ἀλέξανδρον χρόνων καὶ τρίτης τῶν μεταγενεστέρων Ῥωμαϊκῶν χρόνων. Ἐν ταῖς ἐργασίαις πρὸς ἐξερεύνησιν τῆς κρήνης εὐρέθη σπουδαία ἐπιγραφὴ περιέχουσα ἀναγραφὴν *Θεαροδόκων* τοῦ Ἱεροῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν διαφόροις πόλεσι τῆς Θράκης, τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θεσσαλίας.

Αἱ θέρμαι αὗται καὶ αἱ συνεχόμεναι αὐταῖς ὑδραυλικαὶ ἐγκαταστασεῖς ἀποτελοῦσι συγκρότημα κτισμάτων, ὅπερ κατὰ τὴν πιθανωτάτην γνώμην τοῦ κ. Καββαδία, εἶναι ἀσφαλῶς αὐταὶ αἱ ἄκοαι (aquae), αἱ ἀναφερόμεναι ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ Μικρασιάτου Μάρκου Ἰουλίου Ἀπελλά. Ἐκεῖ «εἰς τὰ νερά» ἐτελεῖτο καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν. Εἶναι δὲ διδακτικὴ, ὡς πρὸς τοῦτο, ἡ ἐπιγραφὴ ἐκείνη τοῦ Ἀπελλά. Ὁ θεός, ἦτοι ὁ Ἀσκληπιός, διέταξε τὸν Ἀπελλάν «πρὸς ταῖς ἀκόαις ἐν βαλανεῖῳ προστρέβασθαι τῷ τοίχῳ». Ἐν τῇ αὐτῇ, ὡς γνωστόν, ἐπιγραφῇ διηγεῖται ὡς ἐξῆς τὰ τῆς θεραπείας αὐτοῦ: «Ὁμην, λέγει, νάπτῃ καὶ ἄλοισιν κεχρημένος ὄλος, ἐξιέναι ἐκ τοῦ Ἀβάτου, παιδάριον δὲ ἠγεῖσθαι

θυμιατήριον ἔχον ἀτμίξον καὶ τὸν ἱερέα λέγειν «τεθαρᾶπευσαι, χρῆ δὲ ἀποδιδόναι τὰ ἱατρα».

Σκαφικὴν τινα ἔρευναν ἐξετέλεσεν ὁ κ. Καββαδίας καὶ ἐν ἄλλῳ τινὶ διαφαινομένῳ, συνεχεῖ δὲ πρὸς τὰς θέρμας, ἐρειπίῳ, τὸ ὁποῖον εἶχε κατασκευασθῆ ἀρχικῶς κατὰ τοὺς Ἑλληνικοὺς χρόνους, ὑπέστη δὲ ἐπισκευὴν κατὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν περίοδον. Τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο ὁ κ. Καββαδίας ταυτίζει πρὸς τὸ Ἐπιδότειον, ὑπολείπεται δὲ νὰ ἐξετασθῆ τοῦτο πληρέστερον ἐν προσεχεῖ ἐπαναλήψει τῆς ἐργασίας. Εὐχόμεθα μόνον ὅπως ἐξακολουθήσῃ ἐπὶ μακρὸν ἔτι τὸ θαλερὸν γῆρας τοῦ ἀνασκάπτοντος, ὅπως ἔτι μᾶλλον προαγάγῃ τὸ ἤδη ἔνδοξον ἔργον τῆς Ἐπιδαύρου.

8^η ἐργασία ἐγένετο ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας διὰ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πολυτεχνείου κ. Ὁρλάνδου ἐν **Στυμφάλῳ**.

Ἡ ἐφετινὴ ἀνασκαφὴ ἐστράφη περὶ τὴν ἀκριβεστέραν ἔρευναν περὶ τοῦ πέρυσιν εὐρεθέντος προστύλου ναοῦ καὶ περὶ τὴν ἀποκάλυψιν νέων οἰκοδομημάτων.

Ἐκ τῶν ἐρευνητῶν τούτων προέκυψε πλήρες τὸ σχέδιον τῆς πέρυσιν ἀνακαλυφθείσης *Κρήνης*.

Τὸ κυκλοτερές κτίσμα ἐρευνηθὲν ἀκριβεστέρον ἀπεδείχθη πύργος τοῦ τείχους τῆς πόλεως, οὕτω δὲ ἀποκαθίσταται ἡ συνέχεια τοῦ περιβόλου τῆς πόλεως μέχρι τῆς ἀκροπόλεως τῆς Στυμφάλου.

Εὐρήματα νέα τῆς ἐφετινῆς ἐργασίας εἶναι:

1. Πύλη εἰσόδου εἰς τὴν πόλιν τῶν ἀπὸ Μαντινείας καὶ Φενεοῦ ἐρχομένων.

2. Ὁρθογώνιον κτίσμα πλησίον τοῦ ναοῦ, ἴσως περίβολος αὐλῆς προσηρημένης τῷ ἱερῷ.

3. Τρία τετράγωνα βᾶθρα *στοᾶς* ἐκ τετραγώνων πεσσῶν παρὰ τὴν Ν. γωνίαν τοῦ τείχους.

4. Μέγα ὀρθογώνιον ἀγνώστου χρήσεως οἰκοδομῶν ἐντὸς τῆς κατατομῆς. Ἡ ὀπισθία πλευρὰ τοῦ οἰκοδομήματος τούτου ἀπέχουσα τοῦ βράχου 0.90 ἀπετέλει τὴν ἑτέραν τῶν παρεῖων δεξαμενῆς, ἀποδεικνύεται δὲ ἐκ τοῦ ὑδραυλικοῦ ἐπιχρίσματος, ὑφ' οὗ καλύπτεται. Ἐντὸς τῆς δεξαμενῆς ταύτης εὐρέθησαν διάφορα εἰδώλια

λίθινα καὶ πήλινα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπερτεροῦσι κατ' ἀριθμὸν, εἰ καὶ ἓν μόνον σφίζεται ἀκέραιον, εἰδώλια γυναικὸς βαινούσης πρὸς ἀριστερὰ καὶ κρατούσης διὰ μὲν τῆς ἀριστερᾶς ἀσπίδα, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς τοὺς ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ ὄμου καταπίπτοντας βοστρύχους τῆς κόμης.

Τὰ εἰδώλια ταῦτα φαίνεται πιθανώτατον ὅτι κατέπεσαν ἐκ τῆς ὑπεράνω κειμένης ἀκροπόλεως· ἐκεῖ κατὰ τὸν Πausanίαν (VIII 22), ὑπῆρχον ναοὶ Ἑρας καὶ Ἀρτέμιδος. Ἐπειδὴ δὲ μεταξὺ τῶν εἰδώλιων εὐρίσκειται καὶ εἰδῶλιον Ἑρας νομίζει ὁ ἀνασκάπτων ὅτι ὁ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως εὐρεθεὶς πέρυσι μικρὸς ναὸς μᾶλλον εἰς τὴν Ἑραν ἀνήκει, καθ' ὅσον ἡ λατρεία τῆς Ἀρτέμιδος θὰ ἦτο πάντως λαμπροτέρα.

Περαιτέρω ἀνευρέθη ἐν Στυμφάλῳ ναόσχημον κτίριον καὶ παρ' αὐτὸ δύο τετράγωνοι βωμίσκοι, μέγα βᾶθρον ἀγάλματος πώρινον (3.42×2.45) καὶ ἐν τέλει πρωτοτύπου σχήματος βόθρος θυσιῶν λελαξευμένος ἐν τῷ βράχῳ. Παραλλήλως πρὸς τὴν ἀνασκαφὴν τῆς ἀγορᾶς τῆς Στυμφάλου ἐγένετο καὶ ἔρευνα τοῦ αὐτόθι σφροζομένου ἐρειπίου τοῦ Φραγκικοῦ ναοῦ, τοῦ ὁποίου ἀπεκαλύφθη ὀλόκληρον τὸ νοτίως τοῦ ἱεροῦ βήματος διαμέρισμα. Ἐν τῇ ἐπιχώσει ἀνευρέθησαν πλεῖστα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη τοῦ ναοῦ, δι' ὧν θὰ κατορθωθῇ ἡ πλήρης ἀναπαράστασις τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς ἐκκλησίας. Ἐπὶ τόπου συνεκεντρώθησαν εἰς πρόχειρον συλλογὴν πάντα τὰ κινητὰ ταῦτα ἀρχιτεκτονικὰ εὐρήματα.

9^{ην} καὶ τελευταίαν κατὰ τὸ 1925 ἐργασίαν ἐξετέλεσεν ἡ Ἑταιρεία ἐν **Μεσσήνῃ** διὰ τοῦ Γραμματέως αὐτῆς.

Ἡ ἐργασία αὕτη ἐπανελήφθη μετὰ μακρὰν διακοπὴν, ἐσκόπει δὲ νὰ ἐξερευνηθῇ πλήρως τὸ ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Μεσσήνης ἀνακαλυφθὲν ἄλλοτε θεατροειδὲς **Συνέδριον**.

Ἡ ἀνασκαφὴ ἀπεκάλυψεν ἐν πάσαις αὐτοῦ ταῖς λεπτομερεΐαις τὸ σπουδαιότατον τοῦτο οἰκοδόμημα καὶ ἔδειξεν ὅτι τὸ κοῖλον ἀπετελεῖτο ἐκ δύο μερῶν χωριζομένων, ὡς καὶ ἐν τοῖς θεάτροις, διὰ διαζώματος καὶ δρόμου. Τὸ κάτω μέρος ἀποτελεῖται ἐξ ἑνδεκα σει-

ρῶν ἐδωλίων, τῶν πλείστων ἄριστα σφῆζομένων, κατανεμομένων δὲ διὰ τεσσάρων κλιμάκων εἰς τρεῖς κερκίδας. Τοῦ ὑπὲρ τὸ διάζωμα μέρους τοῦ κοίλου σφῆζονται σποραδικῶς ὀλίγαι μεγάλαι πλάκες, βάρθρα ὑπαρξάντων ποτὲ ἐκεῖ ἐδωλίων. Οὐδὲν τῶν ἐδωλίων τούτων ἐσώθη νῦν κατὰ χώραν, ἀλλ' οὐδὲ ἐν τοῖς πέριξ ἐγένετο δυνατόν νὰ διακρίνωμεν λείψανόν τι ἐδωλίου λιθίνου δυναμένου νὰ ἀπονεμηθῆ ἢ πρὸς τὸ τμήμα τοῦτο τοῦ συνεδρίου ἢ βουλευτηρίου. Διὰ τοῦτο εἶναι πιθανὸν ὅτι τὰ ἐδώλια ταῦτα δὲν ἦσαν λίθινα, ἀλλὰ ξύλινα, διὸ καὶ κατεστράφησαν πάντα.

Ἡ ὀρχήστρα τοῦ Συνεδρίου εἶναι πλήρης κύκλος κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ ἀρχαιοτέρου θεάτρου, τοῦ Ἑλληνικοῦ.

Ὡσαύτως ἔχομεν καὶ ἐν τῷ Συνεδρίῳ τῆς Μεσσηνίας ἀντίστοιχον πρὸς τὸ θεατρικὸν προσκηνίον τοῖχον ἔχοντα τρεῖς θύρας, τῶν ὁποίων ἡ μέση μεγαλειτέρα τῶν ἑκατέρωθεν δύο. Ὁ τοῖχος οὗτος προέρχεται, ὡς ἐκ τοῦ τρόπου τῆς κατασκευῆς φαίνεται, ἐκ μεταγενεστέρων χρόνων, ἐν ᾧ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ Συνεδρίου εἶναι μετὰ μεγάλης ἐπιμελείας ᾠκοδομημένον καὶ ἀνήκει πιθανώτατα εἰς τοὺς μέσους μετ' Ἀλέξανδρον χρόνους. Τοῦτο δὲ συμπεραίνομεν ἀποβλέποντες εἰς ἄλλα συγγενῆ τῶν χρόνων ἐκείνων οἰκοδομήματα, τῶν ὁποίων ὁ οἰκοδομικὸς τρόπος εἶναι ὁμοιότατος. Τοιαῦτα οἰκοδομήματα εἶναι τὸ τε βουλευτήριον τῆς Μιλήτου καὶ τὸ ἐκκλησιαστήριον τῆς Πριήνης καὶ τὸ Γεροντικὸν τῆς Νύσης. Ἀνάλογον δὲ θεατρικὸν οἰκοδόμημα ἀπαντᾷ καὶ ἐν Θήρᾳ.

Ἡ ὄλη ὀρχήστρα τοῦ Συνεδρίου ἀπεκαλύφθη πλακόστρωτος διὰ πολυχρόμων τετραγώνων πλακῶν, παρατηροῦνται δὲ ἐνιαχοῦ ἴχνη μεταγενεστέρως ἐπισκευῆς.

Παρὰ τὴν ἑτέραν τῶν παρόδων, τὴν κλιμακωτὴν ἐκ τῆς ὁδοῦ καθόδου εἰς τὴν ὀρχήστραν τοῦ συνεδρίου, ἀπεκαλύφθη μέγα βάρθρον χαλκοῦ ἐφίππου ἀνδριάντος. Τὸ μέρος τῆς πλακὸς τὸ φέρον ποτὲ τὴν ἐπιγραφὴν δὲν σφῆζεται πλέον κατὰ χώραν, ὥστε νὰ μάθωμεν ἀμέσως, τίς ἦτο ὁ οὕτως ἐξαιρετικῶς τιμηθεὶς ἐν αὐτῷ τῷ χώρῳ τοῦ Συνεδρίου. Ἄλλ' ἡ παρατήρησις τῆς ἐξεργασίας τοῦ γείσου τῆς πλακὸς ἔφερεν εἰς τὴν ἀνάμνησιν τεμάχιον βάρθρου ἐνεπίγραφον

εὐρεθὲν ὑπ' ἐμοῦ πρὸ 15 ἐτῶν ἐν τοῖς πέριξ, ἀποκείμενον δὲ ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ συλλογῇ τῆς Μεσσήνης καὶ ἔχον ὁμοίαν ἐξεργασίαν ἐν τῇ κατατομῇ. Ἡ μετακόμισις τοῦ τεμαχίου καὶ ἡ προσαρμογὴ εἰς τὸ εὐρεθὲν βῆθρον ἔδειξεν ὅτι τοῦτο ἀνήκει εἰς τὸ βῆθρον, ἐξασφαλίζεται δὲ δι' αὐτοῦ ἡ ἀπόδοσις τοῦ ἀνδριάντος εἰς τὸν **Τιβ. Κλαύδιον Σαιθίδα** τὸν Ἑλλαδάρχην.

Περαιτέρω ἡ βραχυτάτη σκαφὴ ἐν Μεσσίῃ ἠρεύνησε τὸ οὐχὶ μακρὰν τοῦ Συνεδρίου εὐρισκόμενον «ἠρῶν» ἐκ τεσσάρων τάφων καὶ μιᾶς ἐν τῷ μέσῳ ἐσχάρας ἀποτελούμενον.

Παρὰ ταῦτα ἠργίσην ἡ τοπογραφίαις τῆς ἀγορᾶς καὶ τοῦ ὅλου ἀρχαιολογικοῦ χώρου τῆς Μεσσήνης.

Ἡ Μεσσίγη εἶναι σπουδαιότατος ἀρχαιολογικὸς τόπος, τοῦ ὁποίου ἡ ἀποκάλυψις δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἐνέχουσα οἴαν σημασίαν ὀλίγοι τῆς Ἑλλάδος τόποι ἔχουσιν. Ἄλλ' ἡ ἀποκάλυψις αὕτη δὲν συντελεῖται ταχέως διὰ τὸ μέγιστον ἐμπόδιον τῆς καλλιεργείας τοῦ τόπου ὑπὸ τῶν κατοίκων τῶν νεωτέρων περὶ αὐτὸν κομῶν. Ἐλπίζομεν ὅτι ἡ Κυβέρνησις, ἥτις μελετᾷ τὸ πρᾶγμα, θέλει προσεχῶς διευθετήσει τὸ ζήτημα τῶν ἀποζημιώσεων τῆς καλλιεργείας, ὥστε γοργότερον νὰ προχωρήσῃ ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐργασία.

Τοιαύτη ὑπῆρξε κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἔτος ἡ ἀνασκαφικὴ ἐργασία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἀξία κατὰ πάντα τῆς τῶν προηγουμένων ἐτῶν. Ἐδαπανήθησαν πρὸς τοῦτο δραχ. 66,538.

Εἰς τὴν σειρὰν ταύτην τῆς ἐκθέσεως ἀνήκει καὶ ἄλλο σπουδαιότατον ἀνασκαφικὸν ζήτημα, ὅπερ ἀνακινήθην κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀπλησχόλησε καὶ ἀπασχολεῖ ἀκόμη τὴν Ἀρχ. Ἑταιρείαν, εἶναι δὲ ὀρθὸν νὰ ἀνακοινωθῇ καὶ τοῖς κυρίοις Ἑταίροις, ἵνα καταστῶσιν ἐνήμεροι τῆς θέσεως τοῦ ζητήματος.

Πρόκειται, Κύριοι, περὶ τοῦ αὐτόρημα ἐθνικοῦ ἔργου τῆς ἀνασκαφῆς τῆς Ἀγορᾶς τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν.

Τὸ ἔργον τῆς ἀποκαλύψεως τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς ἤδη ἐβειώρησεν ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ὡς ἕνα

τῶν σπουδαιοτάτων σκοπῶν τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς, δύναται δὲ σήμερον νὰ καυχηθῆ ὅτι τὰ ἑννέα δέκατα τῶν ἐν Ἀθήναις ἀποκαλυφθέντων ἀρχαίων μνημείων, τῶν τε κατὰ γῶραν λειψάνων καὶ τῶν κινητῶν τῶν κοσμοῦντων σήμερον τὰ Ἀθηναϊκὰ μουσεῖα, προέρχονται ἐκ τοῦ μακροῦ καὶ ἐνδόξου τούτου ἔργου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας.

Ἄλλ' ἢ οἰκονομικὴ κατάστασις τῆς Ἐταιρείας δὲν ἐπιτρέπει αὐτῇ, ὅπως ἐξακολουθήσῃ μόνῃ τὸ τεράστιον ἔργον. Οὐδὲ τὸ Κράτος θὰ ἠδύνατο, τοῦλάχιστον ἐπὶ τοῦ παρόντος, νὰ διεξαγάγῃ μόνον τὴν ἀνασκαφὴν. Εἶναι ἄρα ἠναγκασμένον τὸ Κράτος ἕνεκα ἐπειγούσης κοινωνικῆς ἀνάγκης νὰ ἀναζητήσῃ οἰκονομικοὺς ἀρωγούς εἴτε ἐντὸς εἴτε καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος.

Μίαν οἰκονομικὴν διέξοδον, ἣτις ταυτοχρόνως περιλαμβάνει καὶ ἐπιστημονικὴν συνεργασίαν, ἀποτελεῖ ἡ ἀξία πάσης προσοχῆς προσφορὰ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀμερικανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς, ἣτις ἐκπροσωποῦσα ἐν τῇ περιπτώσει αὐτῇ καὶ πλείονα παγκοσμίου φήμης Ἀμερικανικὰ πανεπιστήμια, προτείνει τὴν ὑπ' αὐτῆς ἀνασκαφὴν τῶν Ἀρχαίων Ἀθηνῶν.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐν τῇ ζωνοῦ συναισθήσει τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἔργου καὶ τῶν μέχρι τοῦδε προσενεχθεισῶν ὑπὸ τῆς Ἐταιρείας ὑπηρεσιῶν, προσεκάλεσεν ἐπισήμως τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐταιρείαν, ὅπως μετάσχῃ τῆς πολυθρυσλήτου ἐπιχειρήσεως συντρέχουσα αὐτὴν καὶ οἰκονομικῶς, εἰ δυνατόν.

Τὸ συμβούλιον, Κύριοι, ἀντλοῦν τὸ αἶσθημα τῆς ὑποχρεώσεως ταύτης ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἀπαραγράπτου δικαιώματος, ὅπερ ἐπὶ τὴν ἀνασκαφὴν ταύτην ἔχει, προθύμως παρέσχε τὴν ὑπόσχεσιν τῆς τε ἐπιστημονικῆς συνεργασίας καὶ τῆς ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς δυνάμεώς του οἰκονομικῆς ἀρωγῆς. Ἐχομεν δὲ ἀπόλυτον πεποίθησιν ὅτι ἡ συνεργασία αὕτη τῆς Ἀμερικανικῆς Σχολῆς ἐν τῇ ἀνασκαφῇ τῶν Ἀθηνῶν μετὰ τῆς Ἀρχ. Ἐταιρείας, ἐὰν ἐπιτευχθῆ, θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν στενωτέραν πνευματικὴν ἐπικοινωνίαν μεταξὺ τῶν δύο λαῶν, ἐν στιγμῇ, καθ' ἣν πανταχόθεν ἐκδηλοῦται ζωηρότατος ὁ πόθος πρὸς πνευματικὴν συνεργασίαν τῶν διαφόρων ἐθνῶν καὶ

πρὸς ἐξομάλυσιν τῶν μεγάλων πολιτικῶν ἀντιθέσεων διὰ τῆς εὐγενοῦς ἀμίλλης τοῦ πνευματικοῦ συναγωνισμοῦ. Ἴσως μάλιστα θὰ ἦτο τῆς εὐγενεστάτης ταύτης προσπαθείας ὑπηρετικώπατον, ἐὰν εὐρύτερα διεθνῆς συνεργασία ἐν τῇ ἀνασκαφῇ τῶν Ἀθηνῶν καθίστα τὸ ἔνδοξον τοῦτο πεδίον ἐπιστημονικὴν τρόπον τινὰ κοινωνίαν τῶν ἐθνῶν καὶ φυτώριον τῆς παγκοσμίου εἰρήνης καὶ πραγματικῆς συναδελφώσεως.

Συμπληροῦσα τὸ ἀνασκαφικὸν αὐτῆς ἔργον ἡ Ἀρχ. Ἐταιρεία διὰ ἀξίου καὶ ἀπαρατήτου συμπληρώματος, ἄνευ τοῦ ὁποίου οὐδεμίαν σημασίαν ἔχει ἡ τύχη τῆς σκαπάνης, προσέβη εἰς τὴν δημοσίευσιν ὀγκώδους τόμου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος (1923) περιέχοντος πολλὰς καὶ ἀξιολόγους πραγματείας, αἵτινες ἀσχολοῦνται περὶ τε εὐρήματα τῆς Ἐταιρείας καὶ περὶ ἄλλα ἀρχαιολογικὰ θέματα. Ἐδαπανήθησαν πρὸς τοῦτο δρ. 42.045.

Ἄν πρέπει νὰ λησμονῆται, Κύριοι, ὅτι ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς χρησιμεύει ἀπὸ μακροτάτων ἐτῶν ὡς ἀδαμάντινος κρῖκος ἐπιστημονικῆς ἐπικοινωνίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογίας μετὰ τῆς παγκοσμίου ἐπιστήμης καὶ συντελεῖ ἀθορύβως, ἀλλ' ἀσφαλῶς καὶ ἐδραίως εἰς τὴν συντήρησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐπιστημονικοῦ πνεύματος καὶ εἰς τὴν ἀγαθὴν περὶ τῆς Ἑλλάδος ὑπόληψιν παρὰ τοῖς πεπολιτισμένοις καὶ τιμῶσι τὴν ἐπιστήμην λαοῖς.

Ἀλλὰ καὶ τὴν βιβλιοθήκην αὐτῆς ἐπλούτισεν ἡ Ἐταιρεία δι' ἀγορᾶς ἱκανῶν ἀρχαιολογικῶν βιβλίων, ἐδαπάνησε δὲ πρὸς τοῦτο ἑβδομήκοντα πέντε χιλιάδας δραχμῶν. Ἐὰν εἰς τὰ ἕξ ἀγορᾶς νέα βιβλία προσθέσῃ τις καὶ τὰ ἕξ εὐμενῶν δωρεῶν, δι' ἃς εἴμεθα εὐγνώμονες, ὡς καὶ τὰ ἕξ ἀνταλλαγῆς τῶν δημοσιευμάτων τῆς Ἐταιρείας προερχόμενα βιβλία, θέλει εὐχαρίστως παρατηρήσει ὅτι ὁ πλουτισμὸς τῆς βιβλιοθήκης εἶναι σημαντικὸς.

Ἡ βιβλιοθήκη καὶ τὰ δημοσιεύματα τῆς Ἐταιρείας, ἰδίᾳ δὲ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς, εἶναι οἱ πόλοι, περὶ οὓς στρέφεται ὁ ἐπιστημονικὸς ἄξων τοῦ ιδρύματος. Αἱ ἀνασκαφαὶ δὲν γίνονται μόνον πρὸς ἀποκάλυψιν τῶν ἀρχαίων μνημείων, ἀλλ' ἔχουσιν ὡς

ἀναγκαῖον καὶ ἀναπόφευκτον συμπλήρωμα τὴν μελέτην καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν ἐρμηνείαν, ἄνευ τῆς ὁποίας τὸ ἔργον τοῦ ἐπιστήμονος ἀνασκαφῆως καταπίπτει ἄνευ οὐδεμιᾶς ὑπερβολῆς εἰς τὸ ἐπίπεδον τῶν ἀρχαιοκαπήλων. Διὰ τοῦτο δὲ πᾶσαν μέριμναν θὰ καταβάλλῃ τὸ Συμβούλιον, ὅπως καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τηρήσῃ σταθερὰν τὴν κατεύθυνσιν ταύτην.

Τοιοῦτο ὑπῆρξε, Κύριοι, τὸ ἔργον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ 1925. Ἔργον ὁμολογον πρὸς τὸ ὅλον ἀπὸ τοῦ 1837 μέχρι τοῦδε συντελεσθὲν ἔργον. Ἔργον ἐπιστημονικὸν παγκοσμίως ὁμολογούμενον καὶ ἔργον ἐθνικὸν πανελληνίως αἰσθητόν.

...